

JAUNATNE

Jaunatnes politika ir dalībvalstu politikas joma. Tādēļ dalībvalstu tiesību aktu saskaņošana nav paredzēta. Eiropas mērogā lēmumus jaunatnes politikas jomā pieņem saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru. Ar programmas *Erasmus* + jauniešu pasākumiem veicina jauniešu apmaiņu starp Eiropas Savienības dalībvalstīm un ar trešām valstīm. Pēdējo dažu gadu laikā Eiropas Savienība ir pastiprinājusi savu jauniešu politiku, ko apliecina Eiropas Solidaritātes korpusa iniciatīva.

JURIDISKAIS PAMATS

Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 165. un 166. pants veido pamatu ES darbībām saistībā ar jaunatni. Lēmumus par pasākumiem, kuri ir 165. un 166. panta darbības jomā, pieņem saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru. Jaunatnes politikas jomā nav paredzēta nekāda dalībvalstu tiesību aktu saskaņošana. Padome var pieņemt ieteikumus, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem.

Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kurai ir tāds pats juridiskais spēks kā līgumiem (LES 6. pants), ir iekļauts pants par bērnu tiesībām (24. pants) un pants par bērnu darba aizliegšanu un strādājošu jauniešu aizsardzību darba vietā (32. pants).

MĒRĶI

LESD 165. pants paredz Savienības darbības, ar kurām veicina jauniešu un darbaudzinātāju, proti, ar jaunatni strādājošo mācībspēku un sociālo darbinieku, apmaiņu un – līdz ar Lisabonas līguma stāšanos spēkā – darbības, ar kurām mudina jauniešus iesaistīties Eiropas demokrātiskajā dzīvē. LESD 166. pants paredz iespēju ES īstenot arodmācības politiku, ar kuru atbalsta un papildina dalībvalstu darbības. Tajā noteikts Savienības uzdevums uzlabot arodmācības pieejamību un veicināt mācībspēku un apmācāmo, jo īpaši jauniešu, mobilitāti.

Papildus minēto pantu noteikumiem jaunieši un bērni gūst labumu arī no ES politikas tādās citās jomās kā izglītība, apmācība un veselība vai no politikas attiecībā uz bērnu un jauniešu tiesībām un aizsardzību.

SASNIEGUMI

A. Stratēģiskais satvars

1. ES jaunatnes stratēģija 2010.–2018. gadam

Padome 2009. gada novembrī pieņēma rezolūciju par atjauninātu regulējumu Eiropas sadarbībai jaunatnes jomā (2010–2018) (OV C 311, 19.12.2009., 1.–11. lpp.). Divi tā galvenie mērķi ir radīt jauniešiem vairāk vienlīdzīgu iespēju izglītības jomā un darba tirgū un veicināt jauniešu aktīvu pilsoniskumu, sociālo iekļaušanu un solidaritāti. Tas paredz īstenot iniciatīvas tādās atzītās darbības jomās kā izglītība un apmācība, nodarbinātība un uzņēmējdarbība, veselība un labklājība, līdzdalība, brīvprātīgas darbības, sociālā iekļaušana, jaunatne un pasaule un radošums un kultūra.

Darbu veic trīs gadu darba ciklos. Pašreizējam ciklam (2016–2018) Padome ir noteikusi sešus galvenos mērķus: 1) visu jauniešu sociālās iekļaušanas palielināšana; 2) visu jauniešu pastiprināta līdzdalība demokrātiskajā un pilsoniskajā dzīvē Eiropā; 3) netraucēta jauniešu pāreja no jaunieša statusa uz pieaugušo dzīvi, jo īpaši integrācija darba tirgū; 4) atbalsts jauniešu veselībai un labjutībai, tostarp garīgajai veselībai; 5) sekmēt to, lai tiktu pievērsta uzmanība problēmām un iespējām, ko digitālais laikmets rada jaunatnes politikai, jaunatnes darbam un jaunatnei; un 6) ieguldījums reaģēšanā uz iespējām un problēmām, kas rodas, aizvien palielinoties gados jaunu migrantu un bēgļu skaitam Savienībā.

2. Stratēģija “Eiropa 2020”

[Stratēģija “Eiropa 2020”](#), kuras darbība sākās 2010. gadā, ir vērsta uz jauniešiem, un tās centrā ir dažādi mērķi, tostarp priekšlaicīgi mācības pārtraukušo jauniešu skaita samazināšana, jauno absolventu daļas palielināšana un visaptveroša politikas iniciatīvu kopuma veidošana izglītības un nodarbinātības jomā. Tajā ir iekļauta arī sistēma [“Tava pirmā EURES darbavieta”](#), kas ir darbvietu mobilitātes sistēma, ar kuru veicina darba meklēšanu visā Eiropā.

Komisija savā 2018. gada maija paziņojumā “Jauniešu iesaistīšanās, saiknes veidošanu un iespēju veicināšana: jauna ES jaunatnes stratēģija” (COM(2018)0269 galīgā redakcija) ierosināja īpašu uzmanību veltīt šādām darbības jomām:

- sekmēt jauniešu līdzdalību pilsoniskajā un demokrātiskajā dzīvē;
- iesaistīt jauniešus visā Eiropas Savienībā un ārpus tās, lai veicinātu brīvprātīgu iesaistīšanos, mācību mobilitāti, solidaritāti un starpkultūru izpratni;
- atbalstīt jauniešus, nodrošinot kvalitāti, inovācijas un jaunatnes darba atzīšanu.

B. Attiecīgās ES izdevumu programmas

1. Erasmus+

Programmā *Erasmus+* ir iekļauta īpaša nodaļa par jaunatni, kurai ir paredzēts aptuveni EUR 2,1 miljards. Tās konkrētie mērķi ir šādi: 1) uzlabot jauniešu pamatiemaņu un prasmju līmeni un veicināt viņu līdzdalību Eiropas demokrātiskajā dzīvē un darba tirgū, aktīvu pilsoniskumu, starpkultūru dialogu, sociālo iekļaušanu un solidaritāti; 2) sekmēt labāku darba ar jaunatni kvalitāti; 3) papildināt vietējā, reģionālā un valsts līmeņa

politikas reformas un atbalstīt uz zināšanām un pierādījumiem balstītas jaunatnes politikas izstrādi; un 4) uzlabot jauniešu darbību starptautisko dimensiju un darbā ar jauniešiem iesaistīto personu un organizāciju kā jauniešu atbalsta struktūru lomu.

Programma *Erasmus+* tieši atbalsta [Eiropas Brīvprātīgo dienestu \(EVS\)](#). *EVS* mērķis ir palīdzēt jauniešiem rast iespējas uzturēties ārvalstīs, piedaloties brīvprātīgā darba projektos. Šī neformālās mācīšanās shēma ir sertificēta visā Eiropā, izmantojot jaunatnes apliecības ([Youthpass](#)) atzīšanas instrumentu.

Programmas "[Erasmus jaunaļiem uzņēmējiem](#)" nodalīšana no programmas *Erasmus* + sniedz iespējas jaunaļiem uzņēmējiem mācīties mazo uzņēmumu vadīšanu no pieredzējušiem nozares pārstāļiem citās programmas dalībvalstīs.

2. Programma Erasmus 2021.–2027. gadam

Priekšlikumā par jauno programmu *Erasmus* 2021.–2027. gadam ([COM\(2018\)0367](#)) Komisija iesaka no 2014.–2020. gada plānošanas perioda divkāŗšot budžetu līdz 30 miljardiem EUR no kuriem 3,1 miljards EUR ir paredzēts jauniešiem. Viens no priekšlikuma mērķiem ir veicināt Eiropas identitāti, piedāvājot ceļošanas pieredzi ES [DiscoverEU](#), kas dos iespēju jauniešiem iepazīties ar Eiropas kultūras mantojumu un dažādību. Programmas atbalsta saņēmēji būs skolnieki un augstākās izglītības studenti, kā arī praktikanti un speciālisti darbā ar jaunatni.

C. Citas ES iniciatīvas

1. Garantija jauniešiem

Padome 2013. gada aprīlī pieņēma ieteikumu par [Garantijas jauniešiem](#) izveidi (OV C 120, 26.4.2013., 1.–6. lpp.). Ar šo solījumu nodrošina to, ka jaunieši četru mēnešu laikā no brīŗa, kad kļuvuŗi par bezdarbniekiem vai ieguvuŗi formālo izglītību, saņem labas kvalitātes darba, tālākizglītības vai apmācības piedāvājumu. Lai gan dalībvalstīm joprojām ir jāīsteno un jāfinansē šī politika, reģionos, kuros jaunieŗu bezdarbs pārsniedz 25 %, jau ir pieejams ES līdzfinansējums no īpaŗas budžeta pozīcijas, Jaunatnes nodarbinātības iniciatīvas un Eiropas Sociālā fonda līdzekļiem^[1].

2. Eiropas Solidaritātes korpuss

[Eiropas Solidaritātes korpuss \(ESC\)](#) ir iniciatīva, ko 2016. gada decembrī sāka Komisija. Tā dod iespēju jauniešiem vecumā no 18 līdz 30 gadiem veikt brīvprātīgo darbu vai strādāt projektos savā valstī vai ārvalstīs. Līdz šim reģistrēti kopā 72 000 jaunieŗu un 7 000 no viņiem ir tieŗi iesaistīti solidarāŗs darbībās. Komisija 2018. gada augustā aicināja ieinteresētās personas nākt klajā ar dažām idejām jauniem šīs shēmas projektiem. No ES budžeta kopumā tika atvēlēti 44 miljoni EUR atseviŗķiem projektiem, kas būs pieejami visiem jaunieŗiem visā Eiropā un ārpus tās. Komisija 2018. gada 11. jūnijā publicēja [priekŗlikumu Eiropas Solidaritātes korpusam pēc 2020. gada](#), tam pieŗķirot 1,26 miljardus EUR, lai dotu iespēju apmēram 350 000 jaunieŗu piedalīties solidarāŗs darbībās ([COM\(2018\)0440](#)).

3. Bērnu aizsardzības politika

Kā noteikts Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijā par bērna tiesībām (*UNCRC*), bērns ir ikviens cilvēks vecumā līdz 18 gadiem. Ar Lisabonas līgumu ieviesa ES mērķi,

[1]Stikāķai informācijai sk. faktu lapu [2.3.2.](#) par Eiropas Sociālo fondu, B.2. daļu.

kas paredz veicināt bērnu tiesību ievērošanu, turpretī Eiropas Savienības Pamattiesību harta garantē, ka ES iestādes un dalībvalstis aizstāv bērnu tiesības.

Komisija 2011. gada 15. februārī pieņēma paziņojumu “ES plāns par bērna tiesībām” ([COM\(2011\)0060](#)). Tā mērķis ir atkārtoti apstiprināt visu ES iestāžu un visu dalībvalstu stingro apņemšanos veicināt, aizsargāt un ievērot bērnu tiesības visās attiecīgajās ES politikas jomās, kā arī ar šo apņemšanos panākt konkrētus rezultātus. Bērnu tiesības un vardarbības pret bērniem, jauniešiem, sievietēm un citām riska grupām novēršana tiek aizsargāta un veicināta ar [Tiesību, vienlīdzības un pilsonības programmu 2014.–2020. gadam](#).

Eiropas Parlaments un Padome 2016. gadā pieņēma direktīvu par procesuālajām garantijām bērniem, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā (OV L 132, 21.5.2016., 1. lpp.), lai nodrošinātu, ka bērni, kuri ir aizdomās turētie vai apsūdzētie kriminālprocesā, var saprast šādu procesu, piedalīties tajā un īstenot savas tiesības uz taisnīgu tiesu, un lai nepieļautu, ka bērni izdara atkārtotus nodarījumus, un veicinātu viņu sociālo integrāciju.

4. Jaunatne un plašsaziņas līdzekļi

Tiešsaistes tehnoloģijas bērniem un jauniešiem sniedz vienreizējas iespējas iegūt zināšanas un ļauj viņiem izmantot digitālās mācīšanās priekšrocības un piedalīties sabiedriskās diskusijās. Tomēr bērni var arī būtu īpaši neaizsargāti saskarē ar modernajām tehnoloģijām. Tādēļ Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīva (OV L 95, 15.4.2010., 1. lpp.) aizliedz lineārajos televīzijas pakalpojumos iekļaut jebkādu saturu, kas varētu nopietni kaitēt nepilngadīgajiem. Saturs, kas varētu būt kaitīgs nepilngadīgajiem, vai nu ir jāpārtrauc laikā, kad viņi to neskatīsies, vai arī ir jābloķē, izmantojot tehniskās iespējas, lai viņi nevarētu tam piekļūt. Nelineārajos audiovizuālo mediju pakalpojumos pēc pieprasījuma attiecīgais saturs var būt pieejams tikai tādā veidā, lai nepilngadīgie parastā gadījumā nenonāktu saskarē ar to.

5. Eiropas Jaunatnes portāls

[Eiropas Jaunatnes portāls](#) ir tīmekļa vietne, kas domāta jauniešiem visā Eiropā, lai palīdzētu viņiem orientēties daudzās iespējās, ko ES piedāvā tādās dažādās interešu jomās kā brīvprātīgais darbs, darbs, mācības, kultūra un jaunrade, kā arī daudzās citās jomās.

EIROPAS PARLAMENTA LOMA

Parlaments vienmēr ir atbalstījis dalībvalstu ciešu sadarbību jaunatnes politikas jomā. Tas ir atbalstījis un aktīvi piedalījies jaunatnes politikas izstrādē, piemēram, pieņemot rezolūciju par ES jaunatnes stratēģiju – ieguldīt jaunatnē, iesaistīt jauniešus (OV C E 161, 31.5.2011., 21. lpp.), rezolūciju par ES jaunatnes stratēģijas laikposmam no 2010. līdz 2012. gadam īstenošanu (OV C 93, 9.3.2016., 61. lpp.), rezolūciju par ES jaunatnes stratēģijas 2013.–2015. gadam novērtējumu (OV C 215, 19.6.2018., 212. lpp.) un rezolūciju par Jaunatnes garantiju (OV C 440, 30.12.2015., 67. lpp.).

Iepriekšējos gados ir pieņemtas vēl daudzas citas rezolūcijas jauniešu nodarbinātības jomā, piemēram, rezolūcija par jauniešu nodarbinātību (OV C 224, 21.6.2016., 19. lpp.),

rezolūcija par jauniešu uzņēmējdarbības veicināšanu (OV C 316, 22.9.2017., 76. lpp.) un rezolūcija par cīņu pret jauniešu bezdarbu (OV C 11, 12.1.2018., 44. lpp.).

Parlaments arī garantē bērna interešu aizstāvību, reaģējot uz saņemtajiem lūgumrakstiem (OV C 66, 21.2.2018., 2. lpp.), un ir pieņēmis rezolūciju par nevienlīdzības samazināšanu, īpašu uzmanību pievēršot bērnu nabadzības problēmai (OV C 366, 27.10.2017., 19. lpp.). Parlaments ir vērsis uzmanību arī uz bērna tiesību ievērošanu aiz ES robežām, pieņemot rezolūcijas par bērnu stāvokli visā pasaulē, piemēram, rezolūciju par izglītības nodrošināšanu bērniem ārkārtas situācijās un ieilgušu krīžu gadījumos (OV C 366, 27.10.2017., 151. lpp.) vai rezolūciju par nepietiekamu uzturu bērniem jaunattīstības valstīs (OV C 289, 9.8.2016., 71. lpp.). Tas 2015. gadā pieņēma rezolūciju par cīņu pret bērnu seksuālo izmantošanu internetā (OV C 316, 30.8.2016., 109. lpp.)^[2]. 2018. gada oktobrī plenārsēdē tas pieņēma Komisijas likumdošanas priekšlikumu par pārskatītu Audiovizuālo mediju pakalpojumu direktīvu (P8_TA(2018)0364). Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem raidorganizācijām būs jāsamazina bērnu iespējas uztvert reklāmu par neveselīgiem pārtikas produktiem vai dzērieniem; būs aizliegts saturs, kas mudina uz vardarbību, naidu un terorismu; un vardarbīgam un pornogrāfiskam bezmaksas saturam piemēros ļoti stingrus noteikumus.

Sarunās par programmu *Erasmus+* (2012–2013) Parlaments spēcīgi iestājās par atsevišķas jaunatnes nodaļas ieviešanu un īpašu budžetu tās pamatdarbībām. Tas arī uzsvēra, ka būtu jāuzlabo iespējas nelabvēlīgā situācijā esošu jauniešu dalībai programmā. Savā 2017. gada 17. septembra rezolūcijā (OV C 337, 20.9.2018., 131. lpp.) tas ierosināja, ka pēctecīgajai programmai vajadzētu būt vērstai uz mūžizglītību un mobilitāti un ieteica saskaņot programmas *Erasmus*, ES jaunatnes stratēģijas un citu ES finansētu programmu prioritātes. Eiropas Parlaments un Padome 2018. gada jūnijā panāca politisku vienošanos par priekšlikumu attiecībā uz Eiropas Solidaritātes korpusu, kas abām iestādēm tagad oficiāli jāpieņem.

Lai mudinātu jauniešus pašiem īstenot savus Eiropas projektus, 2008. gadā Parlaments kopā ar Āhenes pilsētas Kārļa Lielā Starptautiskās balvas fondu izveidoja [Eiropas Jaunatnes Kārļa Lielā balvu](#), ko katru gadu piešķir projektiem, kuri veicina savstarpējo sapratni Eiropas un starptautiskajā mērogā.

Michaela Franke / Pierre Hériard
09/2018

[2]Stikākai informācijai sk. faktu lapu [3.6.2.](#) par audiovizuālo un plašsaziņas līdzekļu politiku.

